

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 1. สรุป

จากแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้มาตรการทางกฎหมายซึ่งมีโทษทางอาญามาใช้บังคับ เพื่อให้การแก้ไขสภาพปัญหาเป็นรูปธรรม ตามร่างพระราชบัญญัติ วัตถุประสงค์ พ.ศ..... ซึ่งได้กล่าวถึงในบทที่ 3 จะก่อให้เกิดผลครอบคลุมถึงการแก้ไขปัญหาลักษณะที่เกี่ยวกับการจัดสร้าง การค้า การโฆษณาและสิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์แทบจะทุกสภาพปัญหาดังนั้น ในบทนี้จะกล่าวถึงโครงสร้างของกฎหมายในภาพรวมและแนวทางในการบังคับใช้กฎหมายให้สอดคล้องกับปัญหาในแต่ละเรื่อง โดยการใช้อำนาจล่าช้ารอง ตลอดจนปัญหาที่อาจจะเกิดจากการบังคับใช้กฎหมายและสภาพปัญหาในบางเรื่องที่ยังไม่มีความจำเป็นถึงขั้นที่จะต้องใช้อำนาจทางกฎหมายเข้าควบคุม

ในส่วนแรกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างและการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ เป็นเรื่องของการกำหนดองค์กรรองรับเพื่อปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งได้กำหนดให้กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรง และปัจจุบันได้เริ่มเข้ามามีบทบาทเพื่อหามาตรการและแนวทางในการแก้ไขสภาพปัญหาในบางส่วน เมื่อพิจารณาจากปริมาณงานที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้แล้ว คงยังไม่ถึงกับต้องมีการเพิ่มส่วนราชการเพื่อรองรับการปฏิบัติตามกฎหมายโดยตรงเพียงแต่เพิ่มจำนวนบุคลากรขึ้นเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งน่าจะถือได้ว่ายังไม่เป็นการเพิ่มภาระ หรือค่าใช้จ่ายในการบังคับใช้กับส่วนราชการจนเกินความจำเป็นแต่อย่างใด

บทบาทที่สำคัญอีกประการของหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องนี้ คือการออกกฎกระทรวงตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้ในเรื่องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และความจำเป็นในแต่ละเรื่อง ที่ไม่สามารถระบุให้ชัดเจนตายตัวไว้ในกฎหมายได้ เนื่องจากเป็นรายละเอียดเล็กน้อยหรือเป็นเรื่องที่อาจต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความจำเป็นในแต่ละช่วงเวลา ซึ่งแนวทางในการออกกฎกระทรวงในแต่ละ

เรื่องจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งจะได้กล่าวถึงแนวทางโดยสรุปอีกครั้งในเรื่อง นั้น ๆ ต่อไป

ส่วนที่สำคัญอีกประการคือ การกระจายอำนาจไปยังส่วนราชการภูมิภาค โดยการมอบหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดในส่วนภูมิภาค มีอำนาจกระทำการแทน เกี่ยวกับการออกหนังสืออนุญาตและการออกใบอนุญาต ซึ่งได้กำหนดให้เป็นอำนาจของอธิบดีซึ่งอาจมอบหมายอำนาจในการพิจารณาอนุญาตในเรื่องต่าง ๆ ได้ เป็นการให้ความสะดวกกับผู้ที่ต้องขอรับอนุญาตในเรื่องต่าง ๆ ตามกฎหมายนี้ และเป็น การลดภาระของส่วนราชการกรมการศาสนาในส่วนกลาง แต่ก็มีปัญหาอยู่ที่ ดุลยพินิจ ในการพิจารณาบางเรื่อง เช่นความเหมาะสมของรูปแบบที่จัดสร้าง หรือของ ข้อความที่ใช้โฆษณา เหล่านี้ อาจมีมาตรฐานการใช้ดุลยพินิจที่แตกต่างกันออกไปได้ มาก ดังนั้น จะต้องมีการวางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาอนุญาตแต่ละเรื่องไว้ใน กฎกระทรวงให้มีรายละเอียดที่ครอบคลุมพอสมควร เพื่อเป็นการควบคุมการใช้ ดุลยพินิจให้อยู่ในมาตรฐานเดียวกัน

ในบทนิยามของกฎหมายได้กำหนดขอบเขตของวัตถุมงคลไว้ เฉพาะ ประติมากรรมที่ทำเป็นรูปเคารพแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หรือพระสงฆ์ หรือสัญลักษณ์อย่างอื่นในพุทธศาสนา ซึ่งมีได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ เพื่อเป็นการแยกออกจากสิ่งเคารพในศาสนาอื่นและเครื่องรางของขลัง ซึ่งสิ่ง ต่าง ๆ เหล่านี้ถูกกำกับดูแลตามกฎหมายฉบับนี้แต่ เฉพาะการห้ามมิขุสงฆ์จัดสร้างขึ้น และห้ามการโฆษณาทางสิ่งพิมพ์เท่านั้น การไม่เข้ากำกับดูแลในการจัดสร้างและ การค้าของสิ่งเหล่านี้ก็จะยังคงมีสภาพปัญหาบางประการที่ไม่ได้รับการแก้ไข เพราะ เครื่องรางบางประเภท ก็เป็นสิ่งที่ได้รับความนิยมในวงการค้าวัตถุมงคลเช่นกัน กฎหมายในลักษณะนี้ จะเป็นการส่งเสริมให้ฆราวาสเป็นผู้จัดสร้างและวางจำหน่าย โดยปราศจากการควบคุม หากแต่ได้มีมาตรการในบางส่วนเกี่ยวกับการห้ามการ โฆษณาประชาสัมพันธ์ซึ่งจะมีผล เป็นการควบคุมโดยทางอ้อมเพื่อมิให้มีการแพร่หลาย ออกไปเพราะบรรดาเครื่องรางของขลังเหล่านี้ น่าจะถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ใช่เกิด จากความเชื่อในพุทธศาสนาจึงไม่สมควรส่งเสริมการจัดสร้างหรือให้การรับรอง เช่น เดียวกันกับวัตถุมงคล

การจัดสร้างวัตถุมงคลกำหนดให้มีการขอรับอนุญาตจัดสร้างก่อน เว้นแต่บุคคลตามที่จะได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวงซึ่งไม่ต้องขอรับอนุญาตจัดสร้าง เพื่อให้สามารถกำกับดูแลการจัดสร้างวัตถุมงคลในเรื่องต่าง ๆ ที่ถือว่ามีความสำคัญได้ โดยให้เป็นดุลยพินิจของอธิบดีกรมการศาสนาในการพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ว่า สิ่งใดสมควรจะอนุญาตหรือไม่ ทั้งนี้โดยอาจกำหนดแนวทางในรายละเอียดขอขบเขตการพิจารณาไว้ในกฎกระทรวงเพื่อเป็นการควบคุมดุลยพินิจ ในส่วนที่อาจพิจารณาแตกต่างกันออกไปได้ เช่น ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินรายได้จากการจำหน่ายไปใช้ในกิจการเกี่ยวกับพุทธศาสนา หรือการสาธารณประโยชน์, จำนวนการสร้างวัตถุมงคลขึ้นอยู่กับราคาจำหน่าย โดยพิจารณาว่าเมื่อได้จำหน่ายวัตถุมงคลตามจำนวนนั้นแล้ว จะมียอดรายได้ไม่เกินกว่าที่จำเป็นจะต้องใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์, พิธีการจัดสร้างต้องเป็นพิธีซึ่งปฏิบัติตามแนวทางของศาสนาพุทธเท่านั้น หรือกำหนดรายละเอียดในเรื่องอื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นการควบคุมดุลยพินิจในลักษณะเช่นเดียวกันนี้

สำหรับปัญหาของการบังคับใช้กฎหมายในส่วนนี้ คงจะอยู่ที่การจัดสร้างวัตถุมงคลเพียงเล็กน้อย เพื่อการจำหน่ายในลักษณะแลกเปลี่ยนกับการทำบุญทอดกฐินหรือผ้าป่าประจำปีของวัดต่าง ๆ ซึ่งปัจจุบันได้ใช้วิธีซื้อวัตถุมงคลจากโรงงานที่ผลิตจำหน่ายจำนวนมากในราคาถูกไปไว้สำหรับการจำหน่าย— ควรจะต้องส่งเสริมเกี่ยวกับการที่วัดต่าง ๆ จะขออนุญาตจัดสร้างวัตถุมงคลเองโดยมีจำนวนเล็กน้อยและมีได้เปิดจำหน่ายแก่ประชาชนเป็นการทั่วไป ให้สามารถกระทำได้โดยง่ายไว้ในกฎกระทรวงเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุญาตให้จัดสร้างวัตถุมงคล เพื่อวัดต่าง ๆ จะได้กลับมาใช้วิธีการจัดสร้างเองภายในวัดตามแบบอย่างโบราณ ซึ่งการจัดสร้างขึ้นเองเช่นนี้ ก็มีได้เป็นการเพิ่มภาระให้กับภิกษุสงฆ์เกินสมควรแต่อย่างใด ส่วนการจัดสร้างวัตถุมงคลขนาดใหญ่ให้กับวัดที่ขาดแคลนเช่น พระพุทธรูปประธานในโบสถ์หรือการจัดสร้างเพื่อแจกจ่ายในเครือญาติ หรือการจัดสร้างโดยสถาบันพระมหากษัตริย์ก็มีได้ถูกควบคุมโดยกฎหมายนี้ เพราะมิได้เป็นการจัดสร้างเพื่อการจำหน่าย

มีการกำกับดูแลทางด้านการค้า โดยให้ผู้ประสงค์จะทำการค้าวัตถุมงคล ต้องขอใบอนุญาต ต่อใบอนุญาตประจำปี ให้แสดงใบอนุญาตไว้ ณ สถานที่ทำการค้า และให้ผู้ค้าจัดทำบัญชีการค้า และบัญชีการรับซื้อวัตถุมงคล ไว้แสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ สถานที่ทำการค้าด้วยซึ่งในส่วนนี้จะมีปัญหาอยู่ที่ อย่างไรจึงจะเรียกว่าเป็นการทำการค้า จึงอาจจะต้องกำหนดรายละเอียดของการทำการค้าไว้ในกฎกระทรวง รวมทั้งการพิจารณาออกใบอนุญาตด้วยเช่น ผู้ค้าจะต้องเป็นผู้จำหน่ายวัตถุมงคลเท่านั้น ไม่รวมถึงเครื่องราง หรือวัตถุล้ำเป็นที่เคารพบูชาในศาสนาอื่น, หากทำการค้าโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุด้วย จะต้องได้รับอนุญาตให้ทำการค้าตามกฎหมายว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และนิพนธ์ภัณฑสถานแห่งชาติ อีกส่วนหนึ่ง, ต้องมีสถานที่วางจำหน่ายที่เปิดทำการเกินกว่าสี่ปด้าห์ละสองวัน, ต้องมีสัญชาติไทยและนับถือศาสนาพุทธ หรือรายละเอียดอื่น ๆ ที่เห็นว่ามีควมจำเป็น การกำกับดูแลทางการค้าในส่วนต่อมา เป็นการควบคุมการตั้งวางจำหน่ายวัตถุมงคล ให้เหมาะสมทั้งในด้านระยะความสูงของที่ตั้งวางแสดง และวิธีการตั้งวางแสดง แต่ทั้งนี้มิได้ควบคุมไปถึงการเก็บรักษาที่มีใช้เพื่อการค้า เช่นการเก็บรักษาวัตถุมงคลไว้ในบ้านเรือนของประชาชน เพราะมิได้ปรากฏแก่สายตาของคนทั่วไปอันอาจสร้างความเสื่อมเสียแก่พุทธศาสนาได้

การกำกับดูแลในด้านการค้าอีกกรณีหนึ่งเป็น เรื่องของการจัดทำบัญชีทางการค้าเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากร และเป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางด้านธุรกิจการค้า รวมไปถึงเรื่องการรับซื้อวัตถุมงคล จะต้องมียรายละเอียดบางประการ เช่นรับซื้อมาจากผู้ใด เมื่อใด ในกรณีที่มีราคาสูงหรือเมื่อได้รับซื้อไว้พร้อมทอกรูปพรรณ เพื่อให้สามารถควบคุมและตรวจสอบการซื้อขายวัตถุมงคลซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือมีที่มาอันมิชอบในกรณีอื่น ๆ ซึ่งบทบัญญัตินี้ก็คงเกิดผลในทางปฏิบัติระดับหนึ่งเท่านั้นคือเมื่อผู้ค้ามีความสุจริตในการรับซื้อจะได้รับความคุ้มครอง แต่หากผู้ค้าหรือผู้นำมาขายไม่สุจริตก็คงจะสามารถหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายได้โดยง่าย เช่นการรับซื้อในวงเงินที่ต่ำกว่ากำหนด หรือการให้ผู้อื่นนำมาขาย หรือการทำหลักฐานการขายวัตถุมงคลตามความเป็นจริงเพื่อเป็นการฟอกเงินในขณะที่ไม่ปรากฏหลักฐานการได้มา เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อยังไม่มีวิธีการที่สามารถให้การกำกับดูแลได้ดีกว่าและสะดวกกว่าในกรณีนี้ ก็คงมีความจำเป็นจะต้องวางแนวทางการกำกับดูแลไว้เพียงเท่าที่สามารถปฏิบัติได้

นอกจากการกำกับดูแลด้านการค้าแล้ว มาตรการโดยการขออนุญาตตั้งวางในลักษณะเช่นเดียวกัน ยังได้นำไปใช้กับการจัดงานประกวดการอนุรักษ์วัตถุ มงคล และการจัดแสดงวัตถุมงคลเพื่อเรียกเก็บค่าเข้าชมอีกด้วย ซึ่งทั้งสองกรณีนี้เป็นเรื่องที่ได้วางกำหนดวิธีการกำกับดูแลไว้โดยกำหนดในบทนิยามให้ถือเป็นเรื่องการค้าอีกประเภทหนึ่ง ทั้งนี้ เพื่อให้มีผลในเรื่องของการขออนุญาต และการจัดแสดงโดยการตั้งวาง และเพื่อให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการเข้าตรวจดูแลได้ ปัญหาอีกบางส่วนที่ยังมิได้มีการกำหนดมาตรการในการกำกับดูแลอย่างใด ๆ ไว้ก็คือ มาตรฐานของการจัดงานประกวดการอนุรักษ์วัตถุมงคล เนื่องจากเป็นเรื่องการควบคุมบุคคลเพียงกลุ่มเดียว ซึ่งโดยสภาพปัญหาแล้วยังไม่ถือว่ามีความร้ายแรงถึงขนาดที่รัฐจะต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าควบคุม ส่วนการกำกับดูแลทางด้านวัตถุประสงค์ของการนำเงินรายได้จากการจัดงานไปใช้จ่ายในเรื่องใด อาจควบคุมได้ในลักษณะของการอนุญาตเช่นเดียวกับการอนุญาตให้ทำการค้า ซึ่งก็จะต้องแบ่งแยกในรายละเอียดของกฎกระทรวงให้ชัดเจน ต่างหากจากการอนุญาตทางการค้า แต่ในที่นี้ยังมิได้กล่าวถึงการกำกับดูแลการใช้จ่ายเงินรายได้ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ เนื่องจากโดยส่วนใหญ่แล้วการจัดงานประกวดเป็นวิธีการหนึ่งของส่วนราชการหรือเอกชน ที่ใช้ในการหาทุนทรัพย์ไปใช้ในกิจการของทางราชการ หรือการกุศลสาธารณะประโยชน์ หรือการศาสนาเท่าที่ผ่านมาจึงยังไม่ปรากฏปัญหาในเรื่องนี้มาก่อน

ในเรื่องเกี่ยวกับการโฆษณาวัตถุมงคลกำหนดห้ามการโฆษณาวัตถุในทางศาสนาอย่างอื่นนอกเหนือจากวัตถุมงคล ด้วยเหตุผลที่ต้องการจะจำกัดการโฆษณาประชาสัมพันธ์เครื่องรางซึ่งมิได้ห้ามการจัดสร้าง แต่ก็ไม่ควรส่งเสริมให้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ได้โดยอิสระ เพราะวัตถุเหล่านี้จัดสร้างขึ้นโดยมีพื้นฐานเกี่ยวกับความเชื่อในลัทธิตันตระ ซึ่งเน้นคุณวิเศษที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ การให้โฆษณาประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนเป็นการทั่วไปจะมีลักษณะที่ไม่เหมาะสม และก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพุทธ

สำหรับการโฆษณาวัตถุมงคล มีมาตรการในการกำกับดูแลโดยกำหนดให้ส่งข้อความและภาพที่ประสงค์จะนำลงโฆษณาในสิ่งพิมพ์เพื่อขอรับการอนุญาตก่อนซึ่งก็จำกัดเฉพาะการโฆษณาวัตถุมงคลที่จัดสร้างขึ้นใหม่ และวัตถุมงคลที่ได้มีการค้นพบภายหลัง ไม่ว่าจะปรากฏตัวผู้สร้างหรือไม่ ซึ่งมีได้เป็นโบราณวัตถุหรือศิลปวัตถุ และประสงค์จะนำออกจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปด้วยการโฆษณาในสิ่งพิมพ์ ซึ่งก็คงจะต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อควบคุมดุลยพินิจไว้ในกฎกระทรวง โดยเหตุผลเช่นเดียวกันกับการจัดสร้างวัตถุมงคล สำหรับแนวทางการควบคุมดุลยพินิจในเรื่องการพิจารณาอนุญาตให้โฆษณาวัตถุมงคลที่จัดสร้างขึ้นใหม่นั้น เพียงแต่วางแนวทางการพิจารณาในกฎกระทรวงให้อนุญาต เมื่อข้อเท็จจริงเกี่ยวกับรายละเอียดการจัดสร้าง วัตถุประสงค์ถูกต้องตรงกับที่ได้ขอรับอนุญาตจัดสร้างไว้ และไม่มีการใช้ข้อความที่เป็นการอวดอ้างคุณวิเศษหรืออิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ ของวัสดุที่ใช้ในการจัดสร้าง พิธีการจัดสร้าง หรือภิกษุสงฆ์ที่เข้าร่วมในพิธีพุทธาภิเษก ก็เป็นการเพียงพอ ปัญหาของการกำกับดูแลการโฆษณา อยู่ที่การควบคุมการโฆษณาของวัตถุมงคลที่ค้นพบและประสงค์จะนำออกจำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นการยากที่วางแนวทางการควบคุมดุลยพินิจไว้ให้ชัดเจนในกฎกระทรวง เนื่องจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแต่ละเรื่องจะแตกต่างกันออกไป เช่นในบางเรื่องอาจต้องจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปสืบหาข้อเท็จจริงจากสถานที่ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องในการค้นพบ หรืออาจต้องส่งวัตถุมงคลที่ค้นพบไปรับการตรวจหาอายุที่แท้จริงจากส่วนราชการกรมศิลปากร เสียก่อนเพื่อยืนยันข้อเท็จจริงตามที่คุณค้นพบได้กล่าวอ้าง เป็นต้น ดังนั้นอำนาจการพิจารณาในส่วนนี้จึงไม่สมควรที่จะมอบหมายให้กับส่วนภูมิภาค เพื่อป้องกันความผิดพลาด และเกณฑ์การใช้ดุลยพินิจที่แตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เกิดผลร้ายแก่ประชาชนโดยทั่วไป ที่ให้ความเชื่อถือต่อการโฆษณาที่ไม่เป็นความจริงในสิ่งพิมพ์

สำหรับเหตุผลที่จำกัดการควบคุมโฆษณา เฉพาะในสื่อที่เป็นสิ่งพิมพ์เท่านั้น เนื่องจากปัจจุบัน สิ่งพิมพ์เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมสูงสุดในการโฆษณาเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลและเป็นสื่อที่อาจก่อให้เกิดสภาพปัญหาได้มากที่สุด ส่วนในสื่ออื่น ๆ เช่น โทรทัศน์ไม่ปรากฏว่าได้เคยมีการโฆษณาในเรื่องนี้ สำหรับวิทยุกระจายเสียงหรือแผ่นป้ายโฆษณา ก็ไม่ได้รับความนิยม หรือเกิดผลในการชักจูงให้ประชาชนเชื่อถือได้

มากเท่ากับสื่อประเภทที่เป็นสิ่งพิมพ์ โดยจะปรากฏว่าปัจจุบันแทบจะไม่มีการใช้สื่อประเภทอื่นในการโฆษณาเพื่อจำหน่ายวัตถุมงคลเลย ในขณะที่จึงยังไม่มีควมจำเป็น ต้องเข้ากำกับดูแลในเรื่องการโฆษณาด้วยสื่อประเภทอื่นนอกจากสิ่งพิมพ์

การควบคุมบทความในสิ่งพิมพ์ ได้กำหนดมาตรการในการควบคุมสิ่งพิมพ์ ที่มีใช้ของทางราชการซึ่งได้ลงพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับวัตถุมงคล จะต้องแจ้งรายชื่อ สิ่งพิมพ์และจัดส่งสิ่งพิมพ์ทุกฉบับที่ตีพิมพ์ให้กับกรมการศาสนา เพื่อตรวจบทความและ โฆษณาที่มีอยู่ในสิ่งพิมพ์นั้น การควบคุมทางด้านบทความจะต้องมีข้ออ้างอิงเมื่อได้ กล่าวถึงเรื่อง พุทธประวัติ ประวัตินพระสงฆ์ ประวัติวัด สถานที่ หรือประวัติวัตถุมงคล หรือเมื่อมีการกล่าวอ้างว่ามีเหตุการณ์อย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นในช่วงเวลาใด เพื่อเป็นการกำกับดูแล ให้กล่าวอ้างถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์บนพื้นฐาน ของความเป็นจริงที่สามารถตรวจสอบได้ ด้วยวิธีนี้ การบิดเบือนความจริงไม่ว่าจะ โดยเจตนาหรือไม่ของสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่ลงพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับวัตถุมงคลก็จะลดน้อยลง เว้นแต่ปัญหาที่เกิดจากการอ้างอิงบทความที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง ซึ่งได้ลงพิมพ์ไว้ แล้วในอดีต ก็จะสามารถใช้มาตรการในการแก้ไขอีกประการซึ่งได้กำหนดให้อำนาจ แก่อธิบดีกรมการศาสนาในการสั่งให้สิ่งพิมพ์ลงพิมพ์แก้ไขข้อความ เมื่อมีหลักฐาน ยืนยันว่าคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง โดยให้ทำการลงพิมพ์แก้ไขภายในระยะ เวลาที่กำหนด

ในร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดตัวบุคคลและให้อำนาจของพนักงาน เจ้าหน้าที่ไว้ในส่วนต่าง ๆ ของกฎหมายพอจะสรุปได้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่คือผู้ที่ รัฐมนตรีแต่งตั้งให้ปฏิบัติการตามกฎหมายนี้ ซึ่งในกฎกระทรวงจะต้องกำหนดส่วน ราชการของผู้ที่สามารถรับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้ชัดเจนอีกส่วนหนึ่ง โดยในการปฏิบัติตามกฎหมาย ให้ถือว่าพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเจ้าพนักงานตาม ประมวลกฎหมายอาญา พนักงานเจ้าหน้าที่มีหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเกี่ยวกับการ ควบคุมตรวจสอบการจัดสร้างวัตถุมงคลให้มี รูปแบบ จำนวนการสร้าง พิธีการสร้าง และราคาจำหน่ายตรงตามที่ได้รับอนุญาตให้จัดสร้าง และมีหน้าที่ตรวจสอบสถานที่ทำ การค้า หรือจัดการประกวด หรือจัดแสดงวัตถุมงคล ว่าได้รับอนุญาตถูกต้องหรือไม่ และการตั้งวางการจัดแสดงวัตถุมงคลเป็นไปตามที่กำหนดไว้ ซึ่งในส่วนนี้พนักงาน

เจ้าหน้าที่มีอำนาจให้คำตักเตือน เพื่อให้ผู้ค้าหรือผู้จัดแสดงแก้ไขการปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามกฎหมายภายในระยะเวลาที่กำหนดได้ หรืออาจได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะ ให้ตรวจบัญชีการค้าและบัญชีการรับซื้อวัตถุมงคลก็ได้ รวมไปถึงอำนาจในการยึด หรืออายัดวัตถุมงคลเพื่อการดำเนินคดีตามกฎหมายนี้

นอกจากพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำหน้าที่ในขอบเขตดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งพิมพ์และการโฆษณา ยังได้กำหนดให้อธิบดีกรมการศาสนา มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจบทความและสิ่งพิมพ์ เพื่อให้มีหน้าที่ในการตรวจสิ่งพิมพ์ ที่ลงพิมพ์เรื่องเกี่ยวกับวัตถุมงคลว่าได้ตีพิมพ์โดยแจ้งรายชื่อสิ่งพิมพ์ให้กรมการศาสนา ทราบ และบทความที่ลงพิมพ์ได้มีการอ้างอิงข้อมูลโดยถูกต้อง รวมทั้งการตรวจดู โฆษณาในสิ่งพิมพ์ว่ามีโฆษณาในเรื่องใดต้องห้ามมิให้โฆษณาในสิ่งพิมพ์ หรือไม่ได้ขอ รับอนุญาตในการโฆษณา หรือไม่

ในเรื่องของพนักงานเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่ตรวจสิ่งพิมพ์นี้ ปัญหาการ ปฏิบัติคงจะอยู่ที่การขาดบุคคลากรที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านที่มีหน้าที่ต้อง กำกับดูแลโดยตรง เช่นการขาดความรู้ในเรื่องขั้นตอนการจัดสร้างวัตถุมงคลก็จะไม่ สามารถตรวจสอบได้ว่าการจัดสร้างได้กระทำถูกต้องตามที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ หรือ การขาดความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี ก็ไม่อาจตรวจสอบบทความที่กล่าว อ้างในเรื่องเหล่านั้นได้ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีการกำหนดลักษณะงานทางด้านนี้ ขึ้นมาโดยเฉพาะแล้ว และให้การฝึกฝนอบรมเพิ่มเติมความรู้อย่างถูกต้อง รวมทั้ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อ ๆ ไป บุคคลากรก็จะเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ในหน้าที่การงานอย่างต่อเนื่องจนสามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้เป็นอย่างดี

ส่วนที่ 2. ข้อเสนอแนะ

จากข้อสรุปตามที่ได้กล่าวถึงแล้ว ยังคงมีสภาพปัญหาอีกบางประการเกี่ยวกับ เรื่องวัตถุมงคล ที่ยังไม่ได้กล่าวถึงแนวทางในการแก้ไขด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน ออกไป ในส่วนสุดท้ายนี้จะได้เสนอถึงแนวทางความเป็นไปได้ในการแก้ไขสภาพปัญหา บางอย่าง หรือเหตุผลที่ไม่ใช้มาตรการทางกฎหมายเข้าจำกัดควบคุมในปัญหาบาง ประเภท ดังต่อไปนี้

ปัญหาของการควบคุมทางการค้าตามมาตรการทางกฎหมายที่กล่าวถึงแล้ว น่าจะอยู่ที่ผู้ค้าประเภทไม่มีหลักแหล่งที่แน่นอน ซึ่งก็ต้องพิจารณาหาข้อยุติที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่งว่าสมควรจะให้มียุติต่อไปหรือไม่ หากเห็นมีความจำเป็นในฐานะที่เป็นการประกอบอาชีพโดยสุจริตของคนกลุ่มหนึ่ง จะอนุญาตให้ทำการค้าในลักษณะใด เพราะโดยลักษณะของการวางจำหน่าย ประเภทที่วงการค้าวัตถุมงคลเรียกว่า "แผงจร" นี้ จะตั้งวางจำหน่ายในตลาดนัดวัตถุมงคลโดยเปลี่ยนสถานที่ไปหลายแห่ง ในช่วงหนึ่งสัปดาห์ เช่นวันจันทร์มีตลาดนัดที่จังหวัดนครปฐม วันอังคารที่จังหวัดระยอง วันพุธที่ตลาดไทยณรงค์ กรุงเทพฯ วันพฤหัสบดีที่จังหวัดสระบุรี วันศุกร์ที่ตลาดสวนกวางตุ้งกรุงเทพฯ วันเสาร์ที่สวนจตุจักรกรุงเทพฯ วันอาทิตย์ในงานประกวดการอนุรักษ์พระบูชาและพระเครื่องที่หมุนเวียนสถานที่จัดไปทั่วประเทศ หรือในตลาดนัดหรืองานรื่นเริงต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเป็นการชั่วคราว เช่นนี้อาจถือว่ามี การวางจำหน่ายทุกวัน เพียงแต่ไม่ข้ามสถานที่และจังหวัดกัน จะสามารถออกใบอนุญาตเพื่อการควบคุมการค้าในลักษณะนี้ได้อย่างไร อีกทั้งผู้ค้าประเภทนี้ที่ก่อให้เกิดสภาพปัญหาสำคัญในเรื่องการตั้งวางจำหน่ายโดยไม่เหมาะสม ซึ่งอาจเสนอแนวความคิดในการกำกับดูแลการค้าประเภทนี้ได้ ในลักษณะที่ควรให้มีผู้รับผิดชอบในการจัดระเบียบของตลาดนัดแต่ละแห่ง เป็นผู้ขอรับอนุญาตจำหน่ายโดยรวม เพียงแต่ต้องมีทะเบียนรายชื่อที่อยู่ของผู้ค้าทั้งหมด และระบุจำนวนแผงค้าไว้ไม่เกินกว่าที่ได้รับอนุญาตไม่ว่าทำการค้าเป็นการชั่วคราวในช่วงเวลาใดหรือมีตลาดนัดการค้าเป็นประจำในสถานที่เดียวสัปดาห์ละหนึ่งวันก็ตาม ปัญหาที่ตามมาในเรื่องต่อไป คือเมื่ออนุญาตให้ทำการค้าแล้ว ผู้ค้าประเภทนี้จะต้องจัดทำบัญชีการค้าและบัญชีการรับซื้อวัตถุมงคล เช่นเดียวกับผู้ค้าที่ขออนุญาตทำการค้าเฉพาะตัวหรือไม่ ซึ่งในทางปฏิบัติก็คงเป็นไปได้ที่จะตรวจสอบบัญชีเหล่านี้จากผู้ค้าประเภทนี้ได้ หากกำหนดให้ต้องจัดทำก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้มีการหลีกเลี่ยงหรือฝ่าฝืนกฎหมาย จะทำให้เกิดผลเสียหายในการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องที่มีความสำคัญกว่าได้

ปัญหาอีกส่วนหนึ่งซึ่งยังมีได้เสนอแนวทางการแก้ไขไว้ คือในเรื่องการควบคุมมาตรฐานของการประกวดการอนุรักษ์วัตถุมงคล ซึ่งหากจำเป็นจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายขึ้นในภายภาคหน้าแล้ว ก็ควรเป็นไปในลักษณะที่กำหนดให้ผู้จัด

ต้องแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการขอรับอนุญาตจัดงาน จากหน่วยงานกรมการศาสนา โดยระบุถึงการใช้จ่ายเงินรายได้จากการจัดงาน และส่งรายการที่จัดประกวด วัตถุประสงค์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามความเป็นจริงก่อน รวมทั้งการตรวจสอบ รายชื่อผู้ที่เป็นกรรมการตัดสินแต่ละประเภท ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญใน เรื่องนั้น ๆ อย่างแท้จริง ซึ่งก็คงมีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคัดเลือกตัวบุคคล ซึ่งจะต้องหาแนวทางการแก้ไขต่อไปอีก สำหรับการจัดแสดงวัตถุประสงค์โดย เรียกเก็บค่าเข้าชมนั้น ถือว่าเป็นสิ่งที่เพิ่งเริ่มเกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังไม่ปรากฏสภาพ ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใด ในส่วนนี้เพียงแต่กำหนดมาตรการด้านการขอรับอนุญาต และเกิดผลทางด้านการกำกับดูแลการตั้งวางแสดง ก็น่าจะถือได้ว่าเป็นการเพียงพอ แล้ว แต่นอกจากเรื่องนี้แล้วยังมีสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาปัจจุบันนี้ คือการ เปิดโรงเรียนเพื่อสอนการพิจารณาวัตถุประสงค์ของ นายอรรถภูมิ บุญเกียรติ ซึ่งเป็น ผู้อำนวยการนิเทศสารสนามพระ ได้เริ่มมีการจัดอบรมแก่บุคคลทั่วไปบ้างแล้ว นับว่า เป็นเรื่องใหม่ และคาดว่าต่อไปข้างหน้าคงจะกลายเป็นธุรกิจอีกประเภทหนึ่ง อัน อาจต้องมีมาตรการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อการกำกับดูแลในอนาคตเกี่ยวกับมาตรฐาน ของการเปิดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทั่วไป แต่ปัจจุบันยังมีได้ก่อให้เกิดสภาพ ปัญหาขึ้นแต่อย่างใด

สำหรับในเรื่องสิ่งพิมพ์ ในบางกรณีอาจมีการตีพิมพ์ภาพวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่ ของจริงหรือบรรยายภาพไม่ตรงกับความจริง ซึ่งก็เป็นลักษณะการให้ข้อเท็จจริงที่ผิด จากความเป็นจริงอีกประการหนึ่ง ซึ่งกรณีเช่นนี้คงจะถือได้ว่าเป็นการลงพิมพ์บทความ ไม่ได้ แต่การควบคุมในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ปฏิบัติได้โดยยาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการยืนยัน ความถูกต้องของภาพและข้อความเพียงบางส่วนว่าจะเป็นความจริงหรือไม่ เพียงใด ในขณะนี้จึงยังไม่สามารถกำหนดมาตรการใด ๆ เพื่อกำกับดูแลในเรื่องนี้ได้ อย่าง เหมาะสม และเมื่อพิจารณาจากผลกระทบที่มีต่อประชาชนโดยทั่วไปแล้วยังไม่น่าจะมี ลักษณะที่ร้ายแรง ถึงระดับที่ต้องใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ากำกับดูแลเช่นเดียวกับ บทความ

ในส่วนเรื่องที่มีความสำคัญและมีความละเอียดอ่อนที่สุดในการใช้มาตรการ ทางกฎหมายเข้าจำกัดควบคุม คือในเรื่องการป้องกันและลงโทษผู้ค้าที่จำหน่ายวัตถุ มงคลปลอมให้กับผู้บริโภค ซึ่งก็ยังไม่มีการทางอาญาใดที่มีความเหมาะสมอันจะ

นำมาใช้เพื่อการควบคุม เนื่องจากความยุ่งยากในการพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเข้าดำเนินการได้ ในที่นี้จึงขอเสนอมาตรการที่อยู่นอกเหนือจากขอบเขตของกฎหมายอาญา และมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ คือการควบคุมที่ตัวผู้ค้าโดยตรงในลักษณะเช่นเดียวกับมาตรการทางด้านการศึกษาที่ใช้อยู่ในสภาหรือสมาคมของผู้ประกอบวิชาชีพหลายประเภท เช่นสภานายความ แพทย์สภา เป็นต้น เนื่องวิธีการควบคุมเช่นนี้สามารถควบคุมมาตรฐานการประกอบวิชาชีพให้ต่ำกว่าระดับที่คาดว่าจะสามารถให้บริการต่อประชาชนโดยทั่วไปได้ โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาในทางอาญาแต่อย่างใด ทั้งนี้ โดยส่วนราชการที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลจะต้องให้อำนาจในการควบคุมจรรยาบรรณแก่ผู้ประกอบวิชาชีพเพื่อควบคุมกันเอง โดยอาจกำหนดโครงสร้างขององค์กรและแนวทางในการควบคุมไว้ในเบื้องต้นได้ว่า

ควรให้มีสมาคมของผู้ประกอบการค้าวัตถุมงคลขึ้นหนึ่งสมาคม โดยต้องมีคณะกรรมการบริหารสมาคมบางส่วนจากหน่วยงานของกรมการศาสนา หรือส่วนราชการอื่นที่สมควรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ร่วมกับคณะกรรมการที่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพในด้านการค้าวัตถุมงคล หรืออาจใช้วิธีการควบคุมสมาคมโดยการให้อำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารกับหัวหน้าหน่วยงานของทางราชการ ตามแต่ความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้ส่วนราชการสามารถกำกับดูแลการดำเนินการของสมาคมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งสมาคมได้อย่างแท้จริง

องค์กรดังกล่าวควรมีหน้าที่ในการควบคุมและกำหนดมาตรฐานของผู้ที่จะประกอบวิชาชีพด้านการค้าวัตถุมงคล โดยวิธีการจัดการอบรมหรือการสอบคัดเลือก จึงจะสามารถขอรับใบอนุญาตประกอบการค้าได้ ทั้งนี้อาจกระทำโดยแยกให้รับใบอนุญาตตามประเภทของวัตถุมงคลเพื่อความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ค้าวัตถุมงคลมีความรู้ความชำนาญที่แท้จริงในเรื่องวัตถุมงคลที่ตนมีวางจำหน่ายแก่ประชาชนโดยทั่วไป แต่ไม่รวมถึงการจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันเองเป็นการส่วนตัวสำหรับผู้ที่ไม่ได้มีอาชีพทางด้านนี้โดยตรง ในลักษณะของการควบคุมมาตรฐานของผู้ประกอบการเช่นนี้จะ เป็นหลักประกันในเบื้องต้นให้กับประชาชนโดยทั่วไป โดยองค์กรดังกล่าวจะต้องมีส่วน ในการกำหนดมาตรฐานในด้านการรับประกันวัตถุมงคล และ

มาตรฐานทางด้านการค้าให้มีลักษณะเช่นเดียวกัน กำหนดมาตรฐานการพิจารณาวัตถุประสงค์ รวมทั้งเป็นที่ระงับข้อพิพาทและรับพิจารณาเมื่อมีการร้องเรียนผู้ค้ารายใดที่ประกอบวิชาชีพโดยไม่สุจริตและน่าจะเป็นการหลอกลวงประชาชน โดยใช้มาตรการในทางการลงโทษด้านการปกครองได้แก่การเสนอขอเพิกถอนใบอนุญาต หรือระงับการใช้ใบอนุญาตภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นลักษณะของการลงโทษทางด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพ อันจะสะดวกต่อการพิสูจน์ เพราะเพียงแต่ผู้ค้าประกอบวิชาชีพในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐานก็จะสามารถลงโทษได้แล้ว ทั้งนี้ในการพิสูจน์ความผิดทางด้านจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพนั้น หากผู้ค้าจำหน่ายวัตถุประสงค์ปลอมโดยความผิดพลาดในการพิจารณา หรือเพราะขาดการขวนขวายหาความรู้ความชำนาญในการประกอบอาชีพ โดยมีได้เกิดจากเจตนาในการหลอกลวงเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้แล้ว ก็ควรใช้วิธีการลงโทษเช่นนี้ ส่วนกรณีที่สามารถพิสูจน์เจตนาในทางอาญาได้ ก็มีความผิดในส่วนของการฉ้อโกงและหลอกลวงทางการค้าตามประมวลกฎหมายอาญาเพื่อการลงโทษอยู่แล้ว

เหตุที่มีได้มีการเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยลักษณะเช่นนี้จะเป็นรูปธรรมในส่วนที่เป็นการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย เนื่องจากในส่วนนี้เป็นมาตรการทางด้านการปกครอง ซึ่งอยู่นอกขอบเขตของวิทยานิพนธ์ซึ่งมุ่งที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีโทษทางอาญาในการจำกัดควบคุม และในด้านการวิเคราะห์มาตรการทางกฎหมาย ตลอดจนรูปแบบขององค์กร และแนวทางการกำกับดูแลองค์กร เช่นนี้ ต้องศึกษาเปรียบเทียบจากพื้นฐานของกฎหมายที่ให้อำนาจในลักษณะเช่นเดียวกันนี้กับองค์กรที่ควบคุมมาตรฐานของการประกอบวิชาชีพอย่างอื่น เช่น พ.ร.บ. หนายความ ฯ เป็นต้น รวมทั้งจะต้องวิเคราะห์ถึงแนวทางการวางกฎระเบียบและการพิจารณาโทษให้เป็นที่ไปในลักษณะที่เหมาะสม เพื่อมิให้องค์กรตกเป็นเครื่องมือในทางธุรกิจของกลุ่มคนที่มีอำนาจบริหารองค์กรได้ นอกจากนี้ในการจัดวางรูปแบบขององค์กรขึ้นต่างหาก จะต้องพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างความจำเป็นของรัฐและประโยชน์ที่รัฐจะได้รับ กับงบประมาณ จำนวนบุคลากรของรัฐ ว่าจะมีความสมควรเพียงใดหรือไม่ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเพียงแต่เสนอไว้เป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาแบบของการควบคุมตามแนวทางเช่นนี้ไว้ในเบื้องต้น ต่างหากจากความจำเป็นที่จะต้องมีการมีกฎหมายเพื่อใช้บังคับในเรื่องทั่ว ๆ ไปตามที่ได้เสนอไว้แล้ว

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของส่วนราชการกรมการศาสนา ได้รับข้อมูลว่าขณะนี้กรมการศาสนา อยู่ระหว่างดำเนินการร่างระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการสร้างวัตถุมงคล ซึ่งเมื่อมีผลบังคับใช้แล้วจะสามารถควบคุมการจัดสร้างและการโฆษณาวัตถุมงคลได้ในบางส่วน แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีระเบียบดังกล่าว แต่ก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการออกกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลในเรื่องเดียวกันนี้อยู่ เนื่องจากระเบียบมหาเถรสมาคมจะสามารถควบคุมการจัดสร้างและการโฆษณาวัตถุมงคลได้เฉพาะส่วนที่ภิกษุสามเณรเป็นผู้กระทำเท่านั้น ไม่สามารถกำกับดูแลในกรณีของประชาชนโดยทั่วไปได้ ทั้งที่สภาพปัญหาสำคัญในเรื่องนี้ สมเด็จพระพุทธชินวงศ์ ได้ให้ทัศนะว่า เกิดจากการกระทำของฆราวาสเพื่อผลประโยชน์ทางการค้ามากกว่าที่จะเกิดจากภิกษุสงฆ์ รวมทั้งสภาพปัญหาสำคัญหลายประการที่ต้องมีมาตรการในการกำกับดูแล ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในส่วนของฆราวาสเท่านั้น นอกจากนี้ แนวความคิดที่จะใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ากำกับดูแลในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้มีผลครอบคลุมถึงประชาชนโดยทั่วไป ก็เป็นมติในข้อสำคัญอีกเรื่องหนึ่งของการประชุมคณะกรรมการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกรมการศาสนาได้รับนโยบายมาเพื่อดำเนินการให้เป็นรูปธรรมอยู่ในขณะนี้

นอกจากในเรื่องของผลการบังคับใช้ที่แตกต่างกันออกไปแล้ว ระเบียบมหาเถรสมาคม และร่างพระราชบัญญัติ ยังมีข้อแตกต่างกันอย่างมาก ในเรื่องบทลงโทษผู้ที่ฝ่าฝืน โดยร่างระเบียบของมหาเถรสมาคม มีแนวทางการลงโทษภิกษุสามเณรตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และกฎหมายมหาเถรสมาคม โดยให้มีการว่ากล่าวตักเตือนผู้ที่ฝ่าฝืนในครั้งแรกก่อน หากยังฝ่าฝืนระเบียบนี้อีกจะลงโทษในลักษณะของการทำทัณฑ์บนจนถึงการถอดถอนจากสมณศักดิ์ ซึ่งก็มีข้อที่น่าสังเกตว่า ไม่มีระดับโทษถึงกับจะต้องให้สละสมณเพศแต่อย่างใด เว้นแต่จะเป็นกรณีตามมาตรา 27 (1) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 คือในกรณีที่ต้องคำวินิจฉัยให้รับนิคหกรรม (โทษ) ไม่ถึงให้สึกแต่ไม่ยอมรับนิคหกรรมนั้น ซึ่งก็เป็นเรื่องของการฝ่าฝืนไม่ยอมรับโทษมากกว่า มิใช่จะถือเอาการฝ่าฝืนระเบียบนี้เป็นโทษขั้นร้ายแรง

ในกรณีของการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา โทษที่จะได้รับก็คือโทษทางอาญาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินั้น ซึ่งมีข้อแตกต่างความหนักเบาอยู่ที่

ลักษณะของความร้ายแรงในการกระทำผิด ซึ่งในแต่ละฐานความผิดย่อมแตกต่างกันออกไป โทษทางอาญาสามารถใช้บังคับกับประชาชนโดยทั่วไปที่ฝ่าฝืนกฎหมายได้ และหากผู้ฝ่าฝืนกฎหมายเป็นภิกษุสามเณรก็อาจถึงกับต้องสึกเมื่อถูกดำเนินคดีหรือต้องรับโทษตามคำพิพากษา โดยเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

สาเหตุที่ความร้ายแรงของโทษแตกต่างกันออกไป ทั้งที่อาจเป็นการกระทำในลักษณะเช่นเดียวกัน เนื่องจากวัตถุประสงค์ของระเบียบมหาเถรสมาคมมุ่งหมายมิให้พระสงฆ์และวัด เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดสร้างและการโฆษณาวัตถุมงคล ในลักษณะที่เป็นธุรกิจมากเกินไปจนเกินสมควร ซึ่งจะทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่เหมาะสม และอาจถูกติเตียนจากประชาชนโดยทั่วไปได้ จึงเพียงแต่กำหนดกรอบและขอบเขตของภิกษุสามเณรไว้เท่านั้น ไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสภาพความร้ายแรงของปัญหาในแต่ละเรื่องหรือผลกระทบอื่นที่เกินไปกว่านี้ ส่วนวัตถุประสงค์ของร่างพระราชบัญญัติวัตถุมงคลในพุทธศาสนา เพื่อเป็นการกำกับดูแลการกระทำทางการค้าต่อสัญลักษณ์ทางศาสนาให้เป็นไปในรูปแบบที่เหมาะสม และเป็นการคุ้มครองประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นผู้บริโภค รวมถึงภาพพจน์ของศาสนาด้วย ซึ่งวัตถุประสงค์เหล่านี้ไม่อาจบรรลุผลด้วยวิธีอื่นใดได้ เว้นแต่จะใช้มาตรการทางกฎหมายที่มีโทษทางอาญา เข้ากำกับดูแล

ถึงแม้ว่าวัตถุประสงค์ และวิธีการบังคับใช้ ของร่างระเบียบและร่างกฎหมายจะแตกต่างกันออกไป แต่ก็มีผลจำเป็นในการแก้ไขสภาพปัญหาอย่างเดียวกัน ซึ่งสามารถใช้บังคับได้อย่างสอดคล้องกัน เช่นในกรณีที่มีพฤติการณ์อันไม่เหมาะสม แต่ยังมีลักษณะไม่ร้ายแรงถึงกับจะเป็นความผิดทางอาญา การลงโทษโดยการตักเตือนหรือภาคทัณฑ์ ภิกษุสามเณร ก็เป็นมาตรการที่มีผลทางด้านการป้องปรามอย่างเพียงพอ ซึ่งมาตรการเหล่านี้ไม่อาจกระทำได้โดยกฎหมายที่มีโทษทางอาญา.

.....